

Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
Навчально-науковий інститут права та політології
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (СИЛАБУС)

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА ТА ІДЕОЛОГІЯ
Освітньо-наукова програма «Політологія»

Рік навчання   2 , семестр   4
(Вступ 2024 р.)

Форма навчання: очна (денна, вечірня) / заочна

Галузь знань
05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність
052 «Політологія»
Освітній рівень
Доктор філософії

Назва кафедри та викладач / викладачі

Кафедра політичних наук
Викладач: Остапенко Марина Анатоліївна
Інформація про викладача: <https://scholar.google.com/citations?user=IKmMWGwAAAAJ&hl=uk>
E-mail: m.a.ostapenko@udu.edu.ua

I. Основна мета/цілі навчання

поглибити знання здобувачів щодо основних класичних та сучасних концепцій, категорій та методів дослідження політичної культури і ідеологічного плюралізму, що створюють основу для об'єктивного осмислення спектру актуальних проблем окреслених феноменів, їхньої адаптованості до умов, викликів і ризиків сучасного політичного розвитку.

II. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі

Навчальна дисципліна обов'язкова
Цикл дисциплін спеціальної підготовки
Шифр у навчальному плані СП 03

III. Обсяг навчальної дисципліни

Форма навчання	Очна (денна/вечірня)	Заочна
Кількість кредитів	3	3
Загальна кількість годин	90	90
Лекційні заняття	10	6
Семінарські/практичні заняття	20	6
Самостійна робота	60	78

IV. Короткий зміст навчальної

Модуль 1. Теоретико-методологічні аспекти та концептуальне осмислення феномену політичної культури
Тема 1.1. Концептуальне осмислення феномену політичної культури в сучасній політичній науці

дисципліни	<p>Тема 1.2. Проблема типологізації політичної культури</p> <p>Тема 1.3. Політичні цінності і політична ідентичність як напрям дослідження в сучасній науці</p> <p>Модуль 2. Політична свідомість, політична ідеологія та ідеологічний плюралізм в умовах сучасних суспільних трансформацій</p> <p>Тема 2.1. Зміст та роль політичної ідеології за сучасних умов</p> <p>Тема 2.2 Ідеологічний плюралізм та нові ідеологічні тенденції</p> <p>Модуль 3. Праксеологічний вимір політичної культури та ідеології</p> <p>Тема 3.1. Трансформація політичної участі в сучасних реаліях</p> <p>Тема 3.2. Особливості цифрової політичної участі</p> <p>Детальна інформація з навчальної дисципліни розміщена на курсі у Moodle: https://dle.udu.edu.ua/course/view.php?id=1864</p>
-------------------	---

V. Результати навчання	<p>РН01. Мати передові концептуальні та методологічні знання з політичних наук та на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні останніх світових досягнень з відповідного напрямку, та отримання нових знань у сфері політичних наук та/або здійснення інновацій.</p> <p>РН04. Формулювати проблеми, конструювати дизайн та використовувати кількісні та якісні методи під час проведення теоретичних та/або прикладних досліджень.</p> <p>РН06. Критично аналізувати та узагальнювати результати власних досліджень і доробок інших дослідників у контексті всього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної наукової проблеми.</p> <p>РН09. Глибоко розуміти загальні принципи та методи соціально-поведінкових наук, а також методологію наукових досліджень, застосовувати їх у власних дослідженнях у сфері політичних наук та у викладацькій практиці.</p>
-------------------------------	---

VI. Порядок та критерії оцінювання	<p>Форми і методи поточного контролю</p> <table border="1"> <tr> <td>Поточний контроль</td> <td>доповіді, аналіз наукових джерел та емпіричних даних, презентації, аналіз кейсів, участь у дискусіях та обговореннях, підготовка аналітичних матеріалів, підготовка наукових тез</td> </tr> <tr> <td>Підсумковий контроль</td> <td>Залік у 4 семестрі</td> </tr> </table>	Поточний контроль	доповіді, аналіз наукових джерел та емпіричних даних, презентації, аналіз кейсів, участь у дискусіях та обговореннях, підготовка аналітичних матеріалів, підготовка наукових тез	Підсумковий контроль	Залік у 4 семестрі
Поточний контроль	доповіді, аналіз наукових джерел та емпіричних даних, презентації, аналіз кейсів, участь у дискусіях та обговореннях, підготовка аналітичних матеріалів, підготовка наукових тез				
Підсумковий контроль	Залік у 4 семестрі				

Система оцінювання знань аспірантів з дисципліни включає поточний (у випадку визначення лише одного модуля), модульний та підсумковий контроль знань. Поточний контроль здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, семінарських занять. Модульний контроль проводиться з урахуванням даних поточного контролю за відповідний модуль і має на меті оцінку результатів знань здобувача після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля. Підсумковий контроль проводиться у формі заліку чи іспиту, визначеного робочим навчальним планом у терміни, передбачені графіком навчального процесу. Підсумковий семестровий контроль – це підсумкове оцінювання навчальних досягнень здобувачів за семестр, що визначає рівень загального розуміння логіки курсу, уміння синтезувати набуті знання, і передбачає перевірку оволодіння здобувачами програмним матеріалом навчальної дисципліни в цілому та сформованості відповідних знань, умінь, навичок і набутих компетентностей як результатів опанування навчального курсу.

На початку вивчення навчальної дисципліни здобувача повідомляють про наявність робочої навчальної програми (силабусу), про кількість змістових модулів, зміст, форми проведення контролю та критерії їх оцінювання. При поточному контролі оцінці підлягають: рівень знань, умінь і навичок аспірантів, продемонстрований у відповідях і виступах; активність

при обговоренні питань; результати виконання завдань самостійної роботи тощо.

Залік – це форма підсумкового контролю, що полягає в оцінюванні рівня володіння здобувачами навчальним матеріалом з навчальної дисципліни за результатами виконання усіх видів навчальних завдань, що виносяться на поточний контроль, тобто за результатами поточної успішності. Поточна успішність з навчальної дисципліни оцінюється від 0 до 100 балів включно. Здобувач одержує залік, якщо за результатами поточного контролю він набрав 60 і більше балів. Якщо за результатами поточного контролю здобувач набрав менше 60 балів, він повинен виконати залікове завдання і з урахуванням його результатів одержати відповідну кількість залікових балів з навчальної дисципліни. Якщо за результатами поточного контролю здобувач набрав 60 і більше балів, проте хоче поліпшити свій підсумковий результат, він також може виконати залікове завдання і з урахуванням його результатів підвищити свою підсумкову оцінку з навчальної дисципліни. Якщо здобувач за результатами підсумкової атестації набрав від 0 до 34 балів, він повинен пройти повторне вивчення освітнього компонента відповідно до порядку, визначеного в Університеті, і лише після цього перескладати підсумковий контроль на загальних підставах.

Залік на денній та вечірній формах здобуття вищої освіти оформлюється після останнього семінарського заняття у відповідному семестрі відповідно до розкладу залікової сесії, на заочній формі навчання – за розкладом навчально-екзаменаційної сесії. Результати заліків вносять до відомості обліку успішності, після чого переносять до електронної бази даних обліку успішності здобувачів.

Якщо здобувач не погоджується з оцінкою підсумкової атестації, він може в день оголошення результатів подати в деканат апеляційну заяву. Наступного дня проводиться засідання апеляційної комісії. Про порядок складання екзаменів, перескладання і оскарження результатів див. Положення про організацію освітнього процесу в УДУ імені Михайла Драгоманова.

Критерії оцінювання

Під час усних відповідей:

- повнота розкриття питання; • логіка викладення, культура мовлення; • впевненість, емоційність та аргументованість; • використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, журналів, інших періодичних видань тощо); • аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки.

Під час виконання письмових завдань:

- повнота розкриття питання; • цілісність, систематичність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки; • акуратність оформлення письмової роботи; • підготовка матеріалу за допомогою комп'ютерної техніки (комп'ютерних технологій), різних технічних засобів (плівок, слайдів, приладів, схем тощо).

Рівень відповідності критеріям

Творчий рівень (90 – 100 балів). Здобувач виконав програму навчальної дисципліни повністю, вільно володіє навчальним матеріалом, успішно і креативно розв'язує завдання різних видів складності, аргументовано висловлює свої думки, займається самоосвітою, може брати активну участь в наукових проєктах і конкурсах.

Високий рівень (80 – 89 балів). Здобувач виконав програму навчальної дисципліни в повному обсязі, володіє навчальним матеріалом у межах програми навчальної дисципліни, виконав завдання до кожної теми, проте у відповідях допускає деякі неточності.

Достатній рівень (70 – 79 балів). Здобувач виконав програму в повному обсязі, але нерівномірно володіє навчальним

матеріалом, здатний його аналізувати, проте не може сформулювати висновки досить ґрунтовно.

Задовільний рівень (65 – 69 балів). Здобувач загалом виконав програму, але більшість тем засвоїв поверхово.

Низький рівень (60 – 64 балів). Здобувач засвоїв теми з навчальної дисципліни, але дуже поверхово, володіє навчальним матеріалом на елементарному рівні і фрагментарно, не може самостійно викласти зміст більшості питань курсу.

Незадовільний рівень:

35 – 59 балів з можливістю повторного складання. Здобувач частково виконав програму, не засвоїв більшості тем програми курсу, володіє елементарними знаннями з навчальної дисципліни, не вміє логічно, послідовно, грамотно висловлювати думку;

0 – 34 балів з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни. Здобувач не виконав більшості завдань програми, не володіє навчальним матеріалом.

VII. Політика курсу

Консультації проводяться за графіком консультацій кафедри. Про потребу в консультації здобувач повідомляє напередодні.

Обсяги, терміни і порядок відпрацювань: відпрацювати пропуски здобувач може в години консультацій; доскласти/перескласти завдання може протягом двох тижнів після пари, на якій воно мало бути зараховане; за доскладання й перескладання робіт (якщо здобувач не наводить поважних причин порушення вимог) оцінка за роботу може буде знижена.

Особливості оцінювання. Максимальні бали за виконання робіт здобувачами: участь у дискусії, обговоренні – 5 балів; реферативні повідомлення – 10 балів; аналіз наукових джерел і емпіричних баз даних – 10 балів, доповіді – 10 балів; підготовка і презентація наукових тез – 15 балів; науково-творчі і науково-дослідницькі роботи – 20 балів.

*Здобувачам можуть зараховуватися бали за неформальну освіту (участь у професійних семінарах, вебінарах, тренінгах тощо) з відповідних тем курсу (замість окремих видів практичної чи самостійної роботи з курсу). Для цього здобувачі мають представити сертифікат учасника/учасниці і підготувати короткий звіт-аналіз опрацьованих питань.

Політика навчальної дисципліни ґрунтується на засадах академічної доброчесності та визначається системою вимог, які ставляться до здобувачів вищої освіти в УДУ імені Михайла Драгоманова.

VIII. Основні інформаційні ресурси

1. Адаптивні зміни політичного поля України в умовах війни : монографія / за ред. О. О. Рафальського, О. М. Майбороди. Київ: ІПіЕнд ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023. 672 с.

2. Бабкіна О.В. Політико-правова культура демократичного типу: проблеми формування. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін.. Серія 22. 2010. Випуск 5. С. 5-10.

3. Волянчук О.Я. Регіональні особливості політики і культури пам'яті: європейські тенденції та українські реалії. Історико-політичні проблеми сучасного світу. 2015. Т. 31-32. С. 146-150.

4. Гантінгтон С. Культуру слід враховувати. Незалежний культурний часопис «І». 2008. № 53. URL: <http://www.ji.lviv.ua/n53texts/huntington.htm>

5. Даймонд Л. Консолідація демократії і політична культура. Демократія: антологія / упоряд. О. Проценко. К. : Смолоскип, 2005. С. 882-942.

6. Даниленко С. Перевтілення демократії в інформаційну добу: роль нових медіа та громадянського комунікування. Політичні дослідження. 2021. № 1. С. 90-105.

7. Денисюк С.Г. Культурологічні виміри політичної комунікації. Монографія. Вінниця: ВНТУ, 2012. 396 с.

-
8. Діалектика національно-громадянського і етнічного в українському соціумі: монографія / авт. кол.: Котигоренко В. О. (керівник, наук. ред.), Дегтеренко А. М., Калакура О. Я., Кочан Н. І., Ляшенко О. О., Мазука Л. І., Ніколаєць Ю. О., Новородовський В. В. Київ : Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2023. 640 с.
  9. Зміна цивілізаційної парадигми розвитку України: теоретико- методологічний аналіз. Київ: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2019. 552 с.
  10. Інглгарт Р. Культура і демократія. Незалежний культурний часопис «І». 2008. № 53. URL: <http://www.ji.lviv.ua/n53texts/inglehart.htm>
  11. Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України. URL: <http://idpnan.org.ua/>
  12. Інститут соціології НАН України. URL: <https://isnasu.org.ua/>
  13. Кармазіна М., Бевз Т., Горбатюк М., Зорич О. «Регіональні політичні еліти в Україні: особливості формування, цінності та ідентичності (кінець 1991- 2019 рр.)». К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2020. 264 с.
  14. Концепція розвитку громадянської освіти в Україні. Розпорядження КМУ від 3 жовтня 2018 р. № 710-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-2018-%D1%80#Text>
  15. Куницький М. П. Детермінанти та прояви політичної поведінки в умовах демократичної трансформації суспільства: автореф. дис. ...канд. політ. наук ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2019. 20 с.
  16. Наукова бібліотека УДУ імені Михайла Драгоманова URL: <https://lib.udu.edu.ua/>
  17. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL : <http://nplu.org/>
  18. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
  19. Національний інститут стратегічних досліджень URL: <https://niss.gov.ua/>
  20. Новакова О., Остапенко М. Еволюція геополітичних цінностей та орієнтацій українців під впливом війни. Міжнародні та політичні дослідження. 2023. Вип. 36. С. 94-103.
  21. Остапенко М. А. Політична культура суспільства: Навч. посіб. Київ: МАУП, 2008. 96 с.
  22. Остапенко М., Бунгеа Л. Довіра до влади як ресурс розвитку суспільства. Регіональні студії. 2023. № 35. С. 16-21.
  23. Остапенко М.А. Політичний плюралізм: нестабільність демократії та пошуки соціальної рівноваги : монографія. К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2013. 350 с.
  24. Постол О. Посткласичні ідеологічні трансформації : монографія. Київ : ВЦ «Академія», 2015. 288 с.
  25. Правова і політична культура українського соціуму за умов модернізації політико-правового життя: монографія / За редакцією М. П. Требіна. Харків: Право, 2016. 560 с.
  26. Резнікова О.О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища: монографія. Київ: НІСД, 2022. 456 с.
  27. Розумний М.М. Виклики національного самовизначення: монографія. Київ: НІСД, 2016. 196 с.
  28. Рудакевич О. Політична культура національних спільнот: теорія та методологія дослідження : монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2013. 352 с.
  29. Рябчук М. Долання амбівалентності. Дихотомія української національної ідентичності. Історичні причини та політичні наслідки. К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2019. 252 с.
-

-
30. Точицький М. С. *Поняття політичної культури у світлі сучасних політологічних дискусій*. *Політикус*. 2019. Випуск 6. С. 49-53.
31. *Україна: шлях до консолідації суспільства: національна доповідь* / ред. кол.: С.І. Пирожков, Ю.П. Богуцький, Е.М. Лібанова, О.М. Майборода та ін.; Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. К.: НАН України, 2017. 336 с.
32. *Українське суспільство в умовах війни. Рік 2023: Колективна монографія* / С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін.; за ред. член.-кор. НАН України, д. філос. н. Є. Головахи, д. соц. н. С. Макеєва. Київ: Інститут соціології НАН України, 2023. 343 с.
33. Aydılek E. *Impact of political culture on the policy-making process: comparative analysis of the united kingdom and türkiye*. *Öneri Dergisi*, 2024. 19(62), P.166–189. <http://surl.li/haxdet>
34. Dencik L. & Wilkin, P. (2020). *Digital activism and the political culture of trade unionism*. *Information, Communication & Society*, 23(12), 1728–1737. <http://surl.li/cxsvkb>
35. *Digital 2025: Ukraine (3 March 2025)*. DataReportal – Global Digital Insights. <https://datareportal.com/reports/digital-2025-ukraine>
36. Dinesen P. T. & Andersen R. F. (2022). *The (Re)socialization of participatory political culture: Immigrants' political participation between their contemporary country and their ancestral country*. *Political Geography*, 98, 102650. <http://surl.li/ijuvdr>
37. *European Values Study (EVS)* <https://europeanvaluesstudy.eu/>
38. Ohme J. & Vreese C. de. (2020). *Traditional and «New Media» Forms and Political Socialization*. In J. Bulck (Ed.). *The International Encyclopedia of Media Psychology* (p. 1–9). Wiley. <http://surl.li/jmtmmp>
39. Olga Cholyskhina, Anna Karnaukh, Olha Volianiuk, Maryna Ostapenko, Anastasiia Holishevska. *Public participation and innovative technologies: the role of artificial intelligence in public administration and sustainable development*. *Salud, Ciencia y Tecnología - Serie de Conferencias*. Vol. 36 March 2024. Q4. 3:974. <https://ouci.dntb.gov.ua/en/works/4w0YkPYI/>
40. *Political Culture in Post-Communist Europe: Attitudes in New Democracies* / Ed. Pollack et al. Aldershot : Ashgate, 2003. 264 p
41. *World Values Survey*. <https://www.worldvaluessurvey.org/wvs.jsp>
-

Обговорено та затверджено на засіданні кафедри політичних наук (протокол № 2 від 18.09.2025 р.)